

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента, професора кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти, директора ННІМП ДЗВО

«Університет менеджменту освіти»

Рожної Тетяни Євгенівни

на дисертаційне дослідження Заєць Наталії Юхимівни

«Формування готовності до професійної мобільності майбутніх

керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури»,

поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Докорінні зміни, що відбуваються в усіх сферах життя українського суспільства, його демократизація, науково-технічний прогрес, інформаційний вибух сприяють творчому переосмисленню цих процесів у психолого-педагогічній науці та практиці з метою вироблення політики стратегічного розвитку системи національної освіти. Особливістю освіти має стати найповніше втілення в її змісті цілепокладального характеру людської діяльності, підготовка висококваліфікованих керівників закладів освіти шляхом удосконалення практичної підготовки, зокрема, формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

Сказане дозволяє зробити висновок про актуальність і своєчасність наукової роботи, підготовленої Заєць Наталією Юхимівною. Слід зазначити, що авторкою дотримано всіх необхідних організаційних умов щодо виконання дисертаційного дослідження, які полягають у його зв'язку з науковими програмами, планами й темами, що виконуються в ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Зміст дисертації Заєць Наталії Юхимівни відображає технологію, організацію та основні етапи науково-педагогічного пошуку, підтверджує достовірність й обґрунтованість сформульованих теоретичних положень, висновків та рекомендацій. Здобувачкою зацентровано увагу на необхідності подолання об'єктивних протиріч, які виникли в теорії і практиці формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

Структурні частини дисертації логічно пов'язані між собою і представляють органічну єдність. Чітко визначено науковий апарат дослідження: мета, завдання, об'єкт, предмет. Для розв'язання визначених завдань використано комплекс взаємодоповнюючих методів теоретичного й емпіричного дослідження; коректно обґрунтовано наукову новизну та практичне значення роботи. Наталією Юхимівною уперше науково обґрунтовано теоретичні основи та структуру процесу формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти; схарактеризовано науково-теоретичну сутність, типологію, основні компоненти, критерії та рівні сформованості готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах

магістратури; розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури; визначено організаційно-педагогічні умови формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти; уточнено сутність понять «мобільність», «професійна мобільність» в історичній ретроспективі; позиціоновано зміст понять «професійна мобільність керівників закладів загальної середньої освіти» та «готовність до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти» в авторській інтерпретації; подальшого розвитку набули шляхи удосконалення формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури засобами розроблення відповідних методичних рекомендацій (стор. 27-29 дисертації).

Практичне значення рецензованого дисертаційного дослідження вбачається в тому, що отримані Заєць Н. Ю. результати можуть і повинні враховуватись керівним та науково-педагогічним складом закладів освіти у процесі формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти. Також матеріали дослідження можуть бути використані науковцями, дослідниками, викладачами для підготовки магістрів спеціальності 073 «Менеджмент» за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом»; в системі післядипломної педагогічної освіти з метою удосконалення знань та практичних навичок щодо розвитку професійної мобільності керівників закладів освіти; в практичній діяльності керівників закладів освіти (стор. 29 дисертації).

Як засвідчує проведений аналіз, апробація результатів дослідження є достатньою. Так, основні наукові положення та практичні рекомендації дослідження обговорювалися на наукових зібраннях різного рівня (міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях). Основні положення та результати наукового дослідження відображено у 19 публікаціях, серед яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України (з них 1 - електронне), 2 статті – у міжнародному виданні, 1 стаття в колективній монографії, 9 публікацій у збірниках наукових праць та матеріалів міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій (стор. 30 - 31 дисертації).

Зазначене засвідчує наукову активність, професійну зацікавленість дисертантки та сформованість у неї належного рівня наукової культури.

Слід відмітити також широту й різноманітність опрацьованої дисертанткою джерельної бази, яка налічує (335 найменувань, з них 39 іноземними мовами). Під час її опрацювання дослідниця виявила високий рівень наукової компетентності, ерудиції, продемонструвала власну точку зору, належну наукову та професійну етику у процесі аналізу поглядів вітчизняних та зарубіжних учених.

Зміст дисертації відповідає поставленим завданням. Здобувачка логічно викладає та аналізує теоретичний і практичний матеріал, надає переконливі твердження, вмє вести змістовний і науковий дискурс,

формулювати виважені висновки, застосовувати різні методи висвітлення пріоритетних напрямів досліджуваної проблеми.

Відповідно до цього перший розділ наукового доробку присвячений теоретичним аспектам формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури. Авторкою здійснено плідний науковий пошук, спрямований на обґрунтування, аналіз та уточнення основних понять дослідження, зокрема: «мобільність» (стор. 35 – 36; 39-41; 52 дисертації); «соціальна мобільність» (стор. 40 – 41; 43 дисертації); «професійна мобільність» (стор. 33; 41; 43-49; 52 дисертації), «професійна мобільність керівника закладу загальної середньої освіти» (стор. 52 дисертації), «готовність до професійної мобільності» (стор. 51 дисертації), «готовність до професійної мобільності майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти» (стор. 52-53 дисертації).

Проведений аналіз наукових джерел дав змогу Заєць Н. Ю. виділити та обґрунтувати основні типи та структурні характеристики професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури (стор. 56 дисертації). Викликає науковий інтерес рис.1.2 Професійна мобільність в координатах простору вертикальної і горизонтальної мобільності (стор. 63 дисертації). Також на основі досліджень авторкою **здійснено спробу систематизувати типи професійної мобільності** (рис.1.3., стор. 66 дисертації). Ґрунтуючись на детальному аналізі професійно значущих особистісних якостей, виокремлених у психолого-педагогічних дослідженнях професійної мобільності, позиціоновано авторський доробок процесу інтеграції структурних компонентів професійної мобільності майбутніх керівників ЗЗЗО, які в тій чи іншій інтерпретації прослідковуються в переважній більшості наукових досліджень (рис 1.4, стор. 69 дисертації).

Дисертанткою умовно виокремлено дві найбільш розповсюджені точки зору щодо структурних елементів професійної мобільності: «до першої групи відносимо дослідження, в яких структура професійної мобільності є сукупністю інтегрованих особистісних якостей, поступовий розвиток яких призводить до її формування» та до другої групи віднесено «дослідження, в яких структура професійної мобільності розглядається з позиції комплексу якостей особистості, що виражають специфіку психологічних процесів і станів, рис характеру і поведінки в соціальному або природному середовищі» (стор. 67 - 68 дисертації).

Також у першому розділі представлений вітчизняний та зарубіжний досвід формування професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури (стор. 73 – 96 дисертації).

У другому розділі «Методологічні засади формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури» Заєць Н. Ю. позиціонує наукові підходи та критеріально – рівневі характеристики формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури. Авторка розробила, теоретично обґрунтувала структуру та зміст моделі формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури (рис. 2.6, стор. 130 дисертації), визначила періоди формування готовності до професійної мобільності та виокремила організаційно-педагогічні умови формування готовності професійної мобільності майбутніх керівників закладів

загальної середньої освіти в умовах магістратури на засадах компетентнісного підходу.

Дисертанткою сформульовано власне визначення *організаційно - педагогічних умов, як систему створених або природних, зовнішніх або внутрішніх чинників та векторів розвитку, які забезпечують ефективність процесу формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників ЗЗСО в умовах магістратури.* (стор. 143 дисертації).

Викликає інтерес рис. 2.9. (стор. 130 дисертації), формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу, яку переконливо пропонує авторка.

Наталія Юхимівна стверджує, що «у процесі формування готовності до професійної мобільності керівників ЗЗСО набувають значущості такі компетенції, які виявляються в ефективній взаємодії з іншими в професійному середовищі та визначені як «soft skills» (стор. 149 дисертації).

Здобувачка акцентує увагу, що в умовах закладу вищої освіти науково – методичний супровід формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників ЗЗСО реалізовується з врахуванням етапів, які локалізуються в освітньому середовищі університету і обґрунтовує ці етапи.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка моделі формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури» Заєць Н. Ю. представлено хід та методику експериментальної перевірки моделі формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури. Проблема формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників ЗЗСО в умовах ЗВО передбачає перевірку результативності моделі шляхом проведення педагогічного експерименту.

Мета педагогічного експерименту дослідження полягала, як зазначає Заєць Н. Ю., «у здійсненні перевірки дієвості та результативності моделі та організаційно-методичних засад її застосування у процесі формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників ЗЗСО в умовах магістратури» (стор. 176 дисертації). Також авторкою чітко прописані завдання експерименту (стор. 176 - 177 дисертації), представлено структурно – логічний алгоритм дослідно – експериментальної роботи з формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників ЗЗСО в умовах магістратури (стор. 178 дисертації) та узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи з формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

До участі в експерименті було залучено 241 здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» кваліфікації «магістр з менеджменту, з числа яких було сформовано дві групи: експериментальну (ЕГ) – 121 особа, контрольну (КГ) – 120 осіб (стор. 195 дисертації).

Результати експериментального дослідження визначають рівень сформованості готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти (констатовано збільшення високого рівня ЕГ (12,41%) у порівнянні з КГ (4,2%), за достатнім рівнем ЕГ(13,01%) у порівнянні з КГ (5,83), відповідно зменшилася кількість здобувачів освіти із задовільним рівнем у ЕГ (на 24,88%) у порівнянні з КГ (на 10,03%) (стор. 234 дисертації).

Позитивним аргументом, що підтверджує результативність проведеного наукового пошуку, є проявлена увага з боку закладів освіти до заявленої проблематики, про що свідчать довідки про впровадження дослідження: Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» (довідка № 20-05/730/1 від 06.09.2021 р.), Класичного приватного університету (довідка № 820 від 20.10.2021 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 1/1543-1 від 26.12.2019р.), Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Короленка (довідка № 1741/01-65/33 від 16.06.2021 р.), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені 30 Т. Г. Шевченка (довідка № 18 від 18.06.2021 р.), Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка №3 74 від 06.07.2021 р.) (стор. 29 – 30; 325 - 334 дисертації).

Висновки до всіх трьох розділів дисертації є слушними й обґрунтованими. Загальні висновки відповідають завданням виконаного дослідження, а також окреслюють перспективи подальшої наукової роботи, які наразі стоять перед педагогічною наукою у галузі вищої освіти. Представлені в дисертації таблиці, рисунки, додатки розкривають і уточнюють факторологічний матеріал і підтверджують достовірність даних констатувального і формувального етапів педагогічного експерименту. Зазначене дає підстави стверджувати, що Заєць Н. Ю. володіє вміннями аналізувати й синтезувати науковий і емпіричний матеріал.

Логіка наукового пошуку, широта експериментальної бази, використання досягнень сучасної філософії, педагогіки, психології, соціології та управління, послідовність дослідницького процесу, проведеного Заєм Н. Ю., дали змогу отримати теоретично і практично значущі результати дослідження.

Загалом, позитивно оцінюючи роботу Заєм Н. Ю., вважаємо за доцільне висловити певні побажання дискусійного характеру:

1. На нашу думку доцільно було б виокремити окремим підрозділом сучасний стан формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

2. У розділі 2.2. (стор. 126 -141 дисертації), при обґрунтуванні моделі формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури, доречним було б представити алгоритм впровадження запропонованої моделі.

3. Робота значно виграла б, якщо б у розділі 3.3. поряд з методичними рекомендаціями НПП щодо формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури, були б виокремлені шляхи удосконалення формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

4. Логічним, на наше переконання, було б виокремлення в тексті дисертації набутих здобувачами вищої освіти компетентностей у процесі експериментальної перевірки моделі формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників ЗЗСО в умовах магістратури.

Зроблені зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації, не піддають

сумніву отримані наукові результати. Дисертантка успішно виконала поставлені в дослідженні завдання, виявила високий рівень наукової і практичної роботи.

На підставі проведеного рецензування вважаємо, що дисертація Заєць Н. Ю. «Формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури» є самостійним, завершеним дослідженням і відповідає чинним вимогам, зокрема, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами та доповненнями № 34 від 21 березня 2022 року) і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент :

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки,
адміністрування і спеціальної освіти,
директор ННІМП ДЗВО
«Університет менеджменту освіти»

Рожнова Т. Є.

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ

створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 20:35:06 05.12.2022

Назва файлу з підписом: Сканована рецензія Рожнова.pdf.p7s

Розмір файлу з підписом: 18.8 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Сканована рецензія Рожнова.pdf

Розмір файлу без підпису: 11.7 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: РОЖНОВА ТЕТЯНА ЄВГЕНІВНА

П.І.Б.: РОЖНОВА ТЕТЯНА ЄВГЕНІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2392013629

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 20:35:05 05.12.2022

Сертифікат виданий: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Серійний номер: 248197DDFAB977E504000000E8BFE000E7C0C103

Алгоритм підпису: ДСТУ-4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в CMS-файлі (CAAdES)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований